

32. Офіційний сайт банку ПАТ «Фінанси та Кредит». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: /http://www.fcbank.com.ua
33. Український банківський портал. Народний рейтинг банків України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: //http://banker.ua

Завадская Д.В.

Одесский национальный экономический университет

КАЧЕСТВО КАК ОСНОВНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ БАНКА

Аннотация

Статья посвящена актуальным вопросам оценки конкурентоспособности банка. Обоснована взаимосвязь качества и конкурентоспособности. Проведена оценка конкурентных позиций банковских учреждений. Предложены направления совершенствования методик оценки конкурентоспособности банка.

Ключевые слова: банк, качество, конкурентоспособность, конкурентная позиция, методика оценки, клиент.

Zavadska D.V.

Odessa National Economic University

THE ROLE OF QUALITY IN FORMATION OF THE MODERN BANK COMPETITIVENESS

Summary

This paper offers the urgent solutions to the bank competitiveness estimates. The correlation of the quality and competitiveness is grounded. The needs of methods changes to improve the successful estimation approaches of the bank competitiveness were argued.

Keywords: bank, quality, competitiveness, competitive position, estimate methods, customer.

УДК 37.014:378.1

СУЧАСНИЙ СТАН ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ОСВІТІ В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Заріцька В.М.

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті розглянуто необхідність впровадження інновацій у освітню діяльність України. Обґрунтовано поняття «економіка знань». Проведена оцінка факторів, які сприяють формуванню інноваційного клімату у освітніх закладах. Особливу увагу приділено сучасному стану інноваційної діяльності в контексті економіки знань.

Ключові слова: економіка знань, освіта, інноваційна діяльність, інновації, інноваційна освіта.

Постановка проблеми. З кінця 90-х років минулого століття широке розповсюдження в західній і вітчизняній науці отримав термін «економіка знань» або «економіка, заснована на знаннях» (knowledge-based economy). Цей новий тип економіки відрізняється від аграрної та індустріальної економіки тим, що зростання і розвиток усієї господарської системи забезпечуються відтепер вже не стільки зовнішніми, скільки внутрішніми, нематеріальними чинниками, найважливішими з яких є знання і людський капітал, хоча природно-матеріальні ресурси продовжують бути основою для створення економічних благ.

Актуальність питання «економіки знань» в контексті освітнього менеджменту обумовлена тим, що перехід світової економіки в якісно новий стан безпосереднім чином пов'язаний з підвищенням ролі теоретичного знання, розвитком високотехнологічних галузей, процесом збільшення частки сфери послуг, впливом інформаційних мережевих технологій (Інтернет). Усі зазначені тенденції вимагають особливого дослідження з урахуванням нових теорій сучасної економіки (теорії постіндустріаль-

ної, «нової», глобальної мережевої, інформаційної економіки), у тому числі з метою визначення місця теорії економіки знань в цьому переліку.

Аналіз останніх досліджень. Велика кількість фахівців займалися дослідженням економіки знань, серед яких: В. Геєць, В.В. Глухов, А.М. Колота, В.С. Месько, С. В. Степаненко, проте не всі економіку знань пов'язували з інноваційною діяльністю в освіті.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте недостатньо вирішеними є питання сучасного стану та трансформації системи освіти у умовах формування економіки знань.

Мета статті. Визначення сучасного стану інноваційної діяльності у освіті в контексті економіки знань.

Виклад основного матеріалу. Економіка знань – це економіка, заснована на інноваціях, матеріалізованих у вигляді нових, високоєфективних, наукоємних технологій, товарів і послуг [2]. Проте економіка знань не оперує лише знаннями і не заміщає ними реальне виробництво. Вона є якісно новою системою їх використання й впровадження в прак-

тичне життя. Більшість авторів, які аналізували сучасну економіку, розглядало економіку знань з позиції вивчення окремих рис і проявів економічної системи, наголошуючи на одній або декількох її особливостях. Ця обставина зумовлює і коло досліджуваних питань, і напрями дослідження в межах кожної з теорій. Так, у межах теорії інформаційної економіки в основному вивчаються нові методи ведення бізнесу в електронно-цифровому середовищі і зміни в економічній сфері, пов'язані з появою сучасних технологій (наприклад, діяльність компаній, зайнятих розробкою програмного забезпечення, віртуальних послуг, високотехнологічного устаткування, а також дослідженнями в галузі космосу або генної інженерії).

Економіка знань – економіка, де основними чинниками розвитку є знання і людський капітал. Процес розвитку такої економіки передбачає підвищення якості людського капіталу, якості життя, виробництво знань, високих технологій, інновацій і високоякісних послуг [5].

Важливою особливістю економіки знань є той факт, що швидке зростання наукоємних виробництв і ринків, яке забезпечується новим економічним механізмом рентного типу, має експоненціальний характер. Експоненціальне зростання об'єму знань, що лежить в основі цієї закономірності, підкоряється так званому «закону Енгельса», згідно з яким приріст знань пропорційний (в геометричній прогресії) об'єму вже накопичених відомостей [4].

Однією з головних складових економіки знань є якісна і безперервна освіта для всього населення країни. Сьогодні Україна порівняно з попередніми роками значно покращила свій освітній потенціал. Але все ще залишається ряд невирішених питань у контексті економіки знань, серед яких:

- загроза відставання якості середньої освіти від вимог постіндустріальної економіки та інших країн внаслідок мізерних обсягів фінансування;
- копіювання зарубіжного досвіду (через це українська освіта може втратити свої переваги та ін.), застарілі методології навчання. До цього слід додати поділ середньої освіти на елітарну (приватну) та державну, з низьким рівнем оплати вчителів та низьким рівнем викладання, розшарування суспільства за майновим і освітнім критеріями;
- слабкий зв'язок вищої освіти з потребами ринку праці та соціально-економічними проблемами розвитку національної економіки і суспільства у глобалізованому середовищі;
- відсутність жорстких стандартів та їх недотримання щодо якості вищої освіти, економічної, правової та моральної відповідальності фахівців, що надають емкості послуги;
- проблема перепідготовки кадрів і орієнтації навчальних закладів на підготовку фахівців, здатних обслуговувати новітні технологічні процеси [1].

Отже, з'ясувавши питання та проблематику «економіки знань» виділимо особливості економіки знань, як системного феномена (рис. 1).

Виділені риси економіки знань є характеристиками, значущість і ступінь важливості яких зараз неухильно зростають, унаслідок чого її формування визнається вданий час пріоритетним напрямом економічної політики в більшості розвинених країн.

Перехід до економіки, заснованої на знаннях, пов'язаний зі зростанням сумарних інвестицій як на виробництво, так і на освітню діяльність країн.

Зростання витрат на виробництво нових (і відтворювання існуючих) наукових знань, обумовлених суспільними потребами, їх матеріалізація в суспільному виробництві мають тенденцію до збільшення, що і виражається в безперервному зростанні наукоємного суспільного виробництва і збільшенні інших витрат на відтворювання більш розвиненого суб'єкта (тобто в збільшенні частки сфер освіти, охорони здоров'я, рекреації й управління).

Рис. 1. Особливості економіки знань, як сучасного системного феномена

Джерело: [2]

Якщо поглянути на (табл. 1) в якій зображено кількість наукових кадрів України з 2007 року до 2012 рік. Проаналізувавши бачимо, що кількість працівників наукових організацій, кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи лише зменшується.

Наша країна володіє високорозвиненим інтелектуальним потенціалом, який здатен ефективно розв'язувати інноваційні проблеми. За рахунок цього Україна могла б упевнено посісти належне місце серед перших країн з високим інтелектуальним потенціалом. Але найважливішою причиною,

Таблиця 1

Кількість наукових кадрів України (тис.)

	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2013 р.
Кількість працівників наукових організацій	155,5	149,7	146,8	141,1	134,7	129,9
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	100,2	96,8	92,4	89,6	85,0	82,0
з них мають науковий ступінь доктора наук	4,4	4,5	4,4	4,5	4,4	4,5
Кількість працівників, які виконують науково-технічні роботи за сумісництвом	76,9	75,8	71,8	69,4	68,2	61,1
з них мають науковий ступінь доктора наук	7,5	7,5	7,5	7,5	7,3	6,7
кандидата наук	30,1	30,1	30,3	29,7	30,1	26,1

Джерело: [4]

Таблиця 2

**Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій,
за видами (у фактичних цінах; млн. грн.)**

	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2013 р.
Усього	4818,6	8538,9	8653,7	9867,1	10349,9	11252,7
фундаментальні дослідження	902,2	1927,4	1916,6	2188,4	2205,8	2621,9
прикладні дослідження	708,8	1545,6	1412,0	1617,1	1866,7	2057,7
розробки науково-технічні послуги	800,7	977,7	1109,2	1024,6	1291,5	1203,2

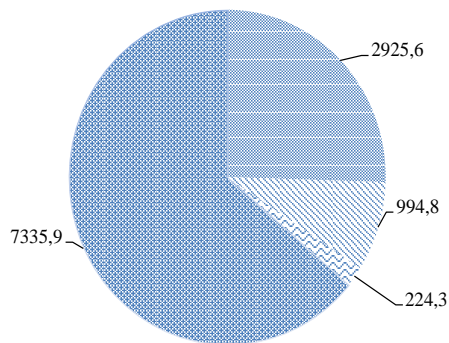
Джерело: [4]

через яку українська держава не досягає першості у світі, є невміле генерування та використання знань. Важливою складовою економіки знань є національна інноваційна система, яка являє собою сукупність інститутів, що забезпечують розвиток інноваційних процесів у межах країни [6].

Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, за видами досліджень (табл. 2) збільшився лише тому, що менеджментом було прийнято рішення на стратегічний розвиток з урахуванням інновацій.

Інновації є системоутворюючим фактором формування нової стратегії розвитку вищої школи. Зокрема, інноваційні активні ВНЗ мають здатність швидко адаптуватись до контекстуальних змін зовнішнього і внутрішнього середовища. На наш погляд, адаптація до змінюваних умов існування освітньої організації повинна відбуватися так, щоб в кінцевому підсумку цей процес приводив виникненню нових імпульсів розвитку.

Успіх нововведень залежить від створення механізму інтеграції та координації діяльності всіх підрозділів ВНЗ, налагодження між функціональної взаємодії в інноваційній діяльності [1 с. 65]. Всі ці фактори диктують об'єктивну необхідність розробки кожним ВНЗ практичних підходів для формування індивідуальної інноваційної стратегії поведінки на ринку, незалежно від напрямку їх діяльності та джерел фінансування.

Рис. 2. Аналіз фінансування науково-інноваційної діяльності ВНЗ

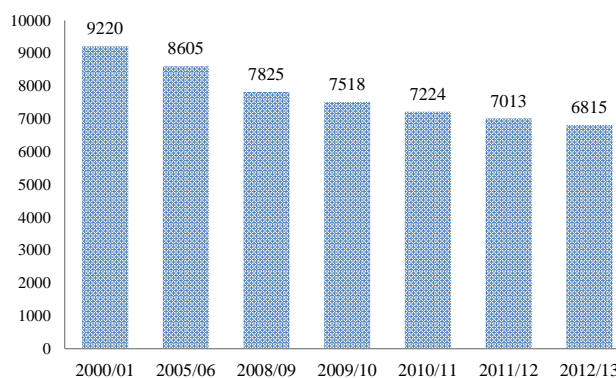
Джерело: побудовано за даними [4, с. 156]

З рис. 2 бачимо, що фінансування науково-інноваційної діяльності ВНЗ у 2013 р. здійснювався наступним чином: 7335,9 тис. грн. є власними коштами замовників науково-інноваційних розробок, 994,8 тис. грн. іноземних інвесторів, і лише 224,3 тис. грн. фінансування державного бюджету України.

Розробка та реалізація конкретних інноваційних стратегій в умовах зароджування ринкових відносин у сфері вищої освіти та проведення конкретних дій для досягнення запланованих результатів є сьогодні для економіки України вкрай актуальними теоретико-методичним і практичним завданням.

Водночас, аналіз літературних джерел і методичних матеріалів показав, що поки не сформовано єдиної думки про сутність інноваційної діяльності ВНЗ. Відсутня комплексна методика впровадження інновацій в вищі навчальні заклади. Загалом питання інноваційної діяльності ВНЗ в умовах економіки орієнтованої на знання стають недостатньо розробленими і освітленими.

Ефективна реалізація інноваційних ринкових стратегій вищого навчального закладу – це завжди продукт широкомасштабних організаційних та економічних заходів, що повинні відбуватися з усіх підсистемах вузу, а також синхронізувати з часом [2 с. 246]. Ринкові аспекти все активніше проявляються у сфері освіти. Великим найбільш динамічним сегментом ринку вищої освіти в сучасному часі є ділове навчання з ринковою орієнтацією, що охоплює підготовку фахівців різних кваліфікацій для участі в організації і різноманітних видів господарської діяльності в умовах ринку (короткочасні курси, коледжі, школи бізнесу, ВНЗ, магістратури, внутрішньо корпоративні інститути підвищення кваліфікації співробітників і т.д.). Якщо цього не відбувається, процеси починають розвиватися нерівномірно, що позначається на якості підготовки спеціалістів. Менеджери вузу повинні постійно відслідковувати внутрішнє та зовнішнє середовище як у сфері освіти, так і в тій сфері, яка є споживачем кінцевого продукту ВНЗ – фахівця. Тим паче, що кількість осіб, які навчаються у навчальних закладах України постійно знижується, в результаті чого конкуренція навчальних закладів за контингент загострюється (рис. 3).

Рис. 3. Кількість осіб, які навчалися у навчальних закладах (на початок навчального року; тис.)

Джерело: побудовано за даними [4, с. 208]

Дослідження факторів становлення ринкових відносин у сфері освіти та розвитку інфраструктури ринку вищої освіти дозволило виявити їх складний і суперечливий характер. З одного боку, в результаті активної інноваційної діяльності багатьох навчальних закладів усіх ступенів освіти намітилися і розвиваються позитивні тенденції: відбувається перерозподіл управлінських функцій всередині ВНЗ, активно розвивається мережа

недержавних навчальних закладів, оновлюється зміст освітніх програм та інше. З іншого боку, позначився і все більш загострюється ряд проблем, до яких, на нашу думку, в першу чергу слід віднести недостатній рівень фінансування, а також низький рівень соціальної підтримки працівників системи освіти та учнів, знос основних фондів навчальних закладів.

Висновки і пропозиції. Таким чином, розглянувши детально поняття «економіка знань» підсумовуємо, що розвиток економіки знань є безперервним процесом, що постійно оновлюється і характеризується тим, що якщо раніше основну додану вартість створювали промислові виробництва конвеєрного типу, то тепер все більшу частку валового продукту забезпечують різні види послуг (насамперед наукоємних). Виходячи з цього, можна стверджувати, що знання та інвестиції в них мають безпосередній вплив на економічне зростання і розвиток сучасної ринкової економіки, а головну роль у створенні доданої вартості в економіці знань починають відігравати високо технологічні, наукоємні виробництва.

Процес інституціоналізації економіки знань в Україні в майбутньому проходитиме довгий і складний шлях. Підсумовуючи вище зазначене, інноваційна діяльність у вищому навчальному закладі не відбувається сама по собі. Для її здійснення необхідні певні сприятливі фактори, серед яких найважливіше місце належить формуванню інноваційного клімату у ВНЗ. До зовнішнього інноваційного клімату належить політика держави у сфері законодавства та податкової системи, попит виробництва і бізнесу на продукти інноваційної діяльності ВНЗ. Важливим елементом зовнішнього інноваційного клімату у ВНЗ є також якість підготовки студентів, оскільки від нього залежить успішність реалізації інноваційних освітніх програм у вищих навчальних закладах. Важливою складовою внутрішнього інноваційного клімату виступає наявність ініціативних висококваліфікованих працівників, здатних генерувати і впроваджувати нові ідеї, а також грамотних керівників, готових адекватно сприймати необхідність змін і здатних здійснювати організаційні та управлінські інновації у ВНЗ.

Список літератури:

1. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматко; за ред. В.О. Василенко. – Київ : ЦУЛ, Фенікс, 2003. – 440 с.
2. Владимиров А. И. Об инновационной деятельности вуза: монография / А.И. Владимиров. – М.: ООО «Изд. дом НАДРА», 2012. – 72 с.
3. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків : Константа, 2006. – 272 с.
4. Експрес-випуск Державного комітету статистики України № 292 від 22.11.13 р. [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
5. Ілляшенко С. М. Маркетинг. Менеджмент. Інновації: монографія [Текст] / за ред. С. М. Ілляшенка. – Суми: ТОВ «ТД «Папірус», 2010. – 624 с.
6. Інноваційний поступ України в економічному просторі: монографія / [Текст] / за ред. докт. економ. наук, проф. С. Ю. Хамініч – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький Ю.В., 2011. – 356 с.
7. Пащук О.В. Інновації на ринку освітніх послуг в Україні [Текст] / О.В. Пащук // Вісн. Ін-ту екон. прогнозування. – 2004. – № 1. – С. 77 – 81.
8. Підготовка наукових кадрів у 2012 р. Стат. бюлетень / Держкомстат України. – К., 2012. – С. 4-5.
9. Соловійов В. П. Інноваційний розвиток регіонів: питання теорії та практики: монографія / В. П. Соловійов, Г. І. Кореянко, В. М. Головатюк. – К.: Фенікс, 2009. – 224 с.
10. Хамініч С. Ю., Климова В.М. Освітній менеджмент в умовах інноваційного розвитку економіки України: [Текст] Монографія. / Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький Ю.В., 2012. – 96 с.

Зарицкая В.Н.

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ОБРАЗОВАНИИ В КОНТЕКСТЕ ЭКОНОМИКИ ЗНАНИЙ

Аннотация

В статье рассмотрена необходимость внедрения инноваций в образовательные учреждения Украины. Обосновано понятие «экономика знаний». Проведена оценка факторов, которые способствуют формированию инновационного климата в образовательных заведениях. Особенное внимание уделено современному состоянию инновационной деятельности в контексте экономики знаний.

Ключевые слова: экономика знаний, образование, инновационная деятельность, инновации, инновационное образование.

Zaritska V.M.

Oles Honchar Dnipropetrovs National Universiti

THE CURRENT STATE OF INNOVATION IN EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE KNOWLEDGE ECONOMY

Summary

The article deals with the need for innovation in educational activities in Ukraine. Proved the concept of "knowledge economy". The evaluation of the factors that contribute to the formation of innovative climate in educational institutions. Particular attention is paid to the current state of innovation activities in the context of the knowledge economy.

Keywords: knowledge economy, education, innovation education, innovation.